

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ

Освіта збереже Україну!

Матеріали І Всеукраїнських Прокопенківських читань

(10 червня 2022 року)

м. Харків

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

АСТАХОВА Катерина – доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»;

БЄЛОВА Людмила – доктор соціологічних наук, професор, директор ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, президент громадської спілки «Харківський університетський консорціум»;

БАШКІР Ольга – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, голова РМУ ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ГОЛОБОРОДЬКО Костянтин – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ДОВЖЕНКО Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

ПОКРОСВА Любов – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

ПОНОМАРЬОВА Галина – доктор педагогічних наук, професор, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

ПОНОМАРЬОВА Наталія – доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди ;

ЦАПКО Алла – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ШАПОВАЛОВА Олена – начальник редакційно-видавничого відділу ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 6 від 15 червня 2022 року)*

Освіта збереже Україну! : матеріали I Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 10 черв. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 399 с.

У збірнику відображено тези I Всеукраїнських Прокопенківських читань, присвячених ушануванню пам'яті доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії педагогічних наук України, заслуженого працівника народної освіти України, Почесного громадянина м. Харкова Прокопенка Івана Федоровича. Він містить роздуми і спогади, пов'язані з постаттю великого педагога сучасності, його думками про націєтворчу місію Вчителя, роль педагогічних університетів як унікальних освітньо-виховних і культурно-духовних центрів підготовки вчителів.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ Пономарьова Г.Ф.	285
ВИБІР ПРОФЕСІЇ: УРОКИ ІВАНА ФЕДОРОВИЧА ПРОКОПЕНКА Пономарьова Н.О.	295
ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕЛІТИ ЗА КОРДОНОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Постригач Н.О.	299
ІННОВАЦІЙНІ ПОЗИЦІЇ І.Ф. ПРОКОПЕНКА В ДОСЛІДЖЕННІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА В ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ ВИДАТНОГО КЕРІВНИКА Радченко Л.П.	305
ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ОСВІТЯНСЬКИХ ВИМІРАХ: АНАЛІЗ ДОСВІДУ ІНІЦІАТИВНИХ ПЕДАГОГІВ Рибалко Л.С., Овсяк Д.Р., Карась А.Г.	311
ІННОВАЦІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ Рядинська І.А.	316
ПАРТНЕРСТВО – КОНСТАНТА ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ІВАНА ПРОКОПЕНКА І ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ Се Кежань	321
ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА – МІСЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ Скотна Н.В.	324
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Смолянук Н.М., Партола В.В., Кабанська О.С.	328
МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У НОВУ ЕПОХУ: ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ ПОГЛЯДІВ ПЕДАГОГА-ГУМАНІСТА Й ЕКОНОМІСТА ІВАНА ФЕДОРОВИЧА ПРОКОПЕНКА Соляр В.В.	333
БАГАТОВЕКТОРНІСТЬ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЬСТВА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ Ткаченко Л. П.	341
ПІДХОДИ НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ» У Юе, Пісоцька М.Е.	344
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕЛІТИ Франчук Т.Й.	349
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ «ВІРТУАЛЬНОЇ ОСВІТИ» Хіріна Г.О.	355

ІННОВАЦІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Рядинська І.А.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: irinaryad81@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6928594>

Одним із головних напрямків вищої економічної освіти України є бажання та спрямованість на приєднання до загальноєвропейського та світового освітнього простору. Особливо важливим чинником для цього є використання інновацій та сучасних технологій в навчанні майбутніх фахівців з економіки. Освітній процес у закладах вищої освіти України має здійснюватися з урахуванням сучасних інформаційних технологій та має бути спрямований на виховання освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного самовдосконалення, яка має бути ініціативною, мати творчий підхід до розв'язання економічних проблем та бути готовою до дії в різних умовах та вміти гнучко реагувати на них.

Завдання педагогічного університету у справі підготовки майбутніх фахівців з економіки: учителів економіки для загальноосвітньої школи, наукових працівників, фахівців-економістів для різних видів підприємств і установ – полягає в тому, щоб озброїти їх знаннями сучасної економічної науки, навчити добувати і творчо використовувати ці знання на практиці, а також сформувати навички самостійного проведення дослідницької та викладацької діяльності. Особливе значення для здійснення цих завдань у навчальному процесі має оволодіння сучасними методами наукових досліджень та викладання економічних дисциплін.

На сучасному етапі важливим є використання інноваційних методик викладання економічних дисциплін у закладах вищої освіти, серед яких є активні та інтерактивні, тому що для сучасного майбутнього фахівця з економіки важлива активна участь у навчальному процесі та творчо-

пошуковий підхід. У процесі такого навчання між усіма учасниками навчального процесу виникає діалог, співпраця, виконуються творчі завдання, шукаються рішення проблемних ситуацій, студенти вчаться аналітичному та критичному мисленню.

Орієнтовний перелік чинників інноваційного потенціалу педагога наведено в навчальному посібнику:

- творча здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина й різнобічність інтересів;
- відкритість особистості педагога новому й сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення [3, с. 247].

В інноваційних методиках викладання здійснюється перетворення типу стосунків між студентами та викладачем з примусових, домінуючих на більш дружні, які сприяють співтворчості, взаємодії, взаємодопомоги та допомагають розв'язувати різні економічні завдання більш ефективно.

Отже, удосконалення системи освіти сучасних майбутніх фахівців з економіки у закладах вищої освіти є дуже важливим елементом у підготовці якісних кадрів та має бути модернізоване завдяки оновленню форм викладання, поєднанню класичних методів з сучасними (інноваційними) та використанні вітчизняного та зарубіжного освітньо-виховного досвіду.

У закладах вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців з економіки використовуються такі форми, методи та прийоми навчання та викладання: аудіовізуальний метод навчання; аналіз помилок, колізій, казусів; дискусія із запрошенням фахівців; брейнстормінг («мозковий штурм»); «дерево рішень»; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі викладача з економіки, бухгалтера, аудитора, брокера, менеджера тощо); «займи позицію»; діалог Сократа (Сократів діалог); метод інтерв'ю (інтерв'ювання); публічний виступ; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; навчальний «полігон»; метод аналізу і діагностики ситуації; метод кооперативного

навчання; проблемні методи; частково-пошукові методи; дослідницькі методи; метод проєктів; моделювання; тренінги; програмно-рольовий метод генерування ідей; робота в малих групах; метод проєктів; гра «компетентність»; імітаційні ігри тощо.

Цікавим є використання в початковому процесі такого прийому, як дебати між студентами, адже це дозволяє студентів висловити свою думку та вимагає аргументовано фахово вести дискусію з опонентом, розвиваючи аналітичні здібності, які необхідні майбутньому економісту [4].

Також ефективним методом навчання студентів можна назвати метод кейс-стаді, або метод навчальних конкретних ситуацій (НКС).

Кейс-метод (case study) (від англ. case – випадок) – техніка навчання, що використовує опис реальних ситуацій, їх аналіз, виявлення суті проблеми, вироблення можливих рішень і обрання найкращих з них. При такому методі навчання студенти вчаться самостійно приймати рішення й обґрунтовувати його. Принципово заперечується наявність єдиного правильного рішення.

Метод НКС почали застосовувати ще на початку ХХ ст. в галузі права та медицини. Провідна роль у поширенні цього прийому навчання належить Гарвардській школі. Саме там були розроблені перші кейсові ситуації для навчання студентів із бізнес-дисциплін. В Україні він став популярним із розвитком системи бізнес-освіти [2, с. 64].

«Case Studies», або метод конкретних ситуацій (ситуаційне навчання), передбачає аналіз конкретних бізнес-ситуацій за певним сценарієм, який включає і самостійну роботу студентів, і «мозковий штурм» у межах малої групи, і публічний виступ із презентацією та захистом висунутого рішення.

Кейс-метод ставить за мету максимально активізувати кожного студента й залучити його до процесу аналізу ситуації і прийняття рішень. Тому група поділяється на мікрогрупи із 3-5 чоловік. Кожна команда обирає спікера – на ньому лежить відповідальність за організацію роботи мікрогрупи, розподіл питань між учасниками і за прийняття рішень. Після завершення роботи спікер робить доповідь у межах 10 хвилин про результати

роботи своєї групи.

Безпосередню роботу з кейсами можна організувати двома способами: кожна мікрогрупа працює над однією темою з розділу або над різними.

Цей метод розвиває в студента ініціативність, творчий підхід до розв'язання економічних проблем, готовність до дії в різних умовах та вміння гнучко реагувати на них [1, с. 40].

На думку О. М. Гай та Є. Ю. Захарової, «інтерактивне навчання формує в студентів компетентність, розширює їх пізнавальні можливості в здобутті, аналізі та застосуванні інформації, а також є базою формування умінь та навичок у майбутній професійній діяльності. Студенти навчаються ухвалювати важливі рішення, мають можливість спілкуватися та розвивати професійні вміння та навички. У них з'являється глибока внутрішня мотивація» [1, с. 38].

Для того щоб якість освіти була кращою, доцільно організовувати навчальний процес у поєднанні класичних методик навчання з інноваційними, якісно комбінувати методи залежно від мети та специфіки для кожної дисципліни та виду занять, на високому професійному рівні розробляти кожне заняття для студентів вищих навчальних закладів. Також ефективним буде якісне поєднання аудиторної та позааудиторної роботи.

Висновок. Вирішення питань щодо вдосконалення якості вищої освіти є дуже важливим у науково-освітньому просторі та має вирішуватись за допомогою вітчизняного та зарубіжного досвіду з урахуванням сучасних вимог суспільства. Для створення якісного інноваційного викладання економічних дисциплін необхідно оновлення змісту і форм навчання з урахуванням синтезу навчальної та науково-дослідної роботи, традиційних методів викладання з інноваційними, якісна підготовка викладачів, які мають бути універсальними, гнучкими та ефективно використовувати початковий час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гай О. М. Інтерактивні методи викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах в контексті забезпечення якості підготовки вітчизняних фахівців / О. М. Гай, Є. Ю. Захарова. *Наукові праці Кіровоградського національного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 27.С. 36–42.

2. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки : Навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія). Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 162 с.

3. Інноваційні технології та методи навчання [Електронний ресурс].
URL:
https://pidruchniki.com/10470406/pedagogika/innovatsiyni_tehnologiyi_metodi_navchannya

4. Застосування інтерактивних методів та технологій при викладанні економічних дисциплін – досвід університетів-партнерів проєкту TOPAS.
URL: <https://nubip.edu.ua/node/71474>